

NR 13/2015

**JESZCZE O WIARYGODNOŚCI
WYNIKÓW OSTATNICH WYBORÓW**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

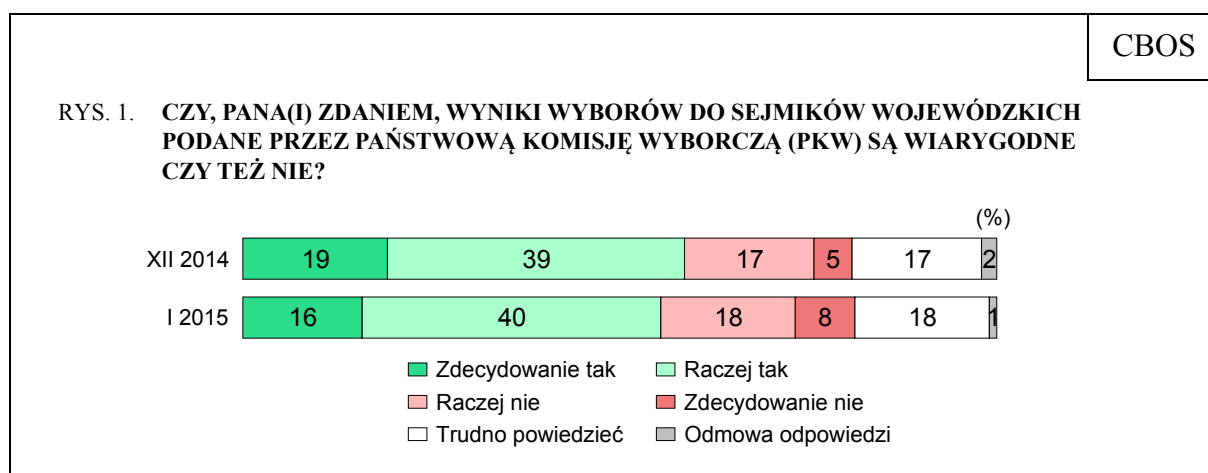

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wprawdzie nieco ucichły emocje związane z wynikami wyborów samorządowych, jednak nadal oficjalne rezultaty wyborów do sejmików wojewódzkich budzą wątpliwości i są przedmiotem analiz. Niedawno ukazała się ciekawa analiza autorstwa Jarosława Flisa, który tłumaczył nadspodziewanie dobry wynik PSL i dowodził, w jakim stopniu przyczynił się do tego fakt, że lista kandydatów tego ugrupowania stanowiła pierwszą stronę broszury wyborczej¹. Nie ma i najprawdopodobniej nie będzie jednak jednoznacznej odpowiedzi, która wyjaśniałaby wysoki odsetek głosów nieważnych (m.in. nie dowiemy się, jaka była struktura głosów nieważnych, ile osób celowo oddało głos nieważny, a ile głosowało w sposób nieprawidłowy, wybierając kilka nazwisk ze zbroszurowanej karty do głosowania).

OCENA WIARYGODNOŚCI WYBORÓW

W społeczeństwie nie maleje odsetek osób mających zastrzeżenia do rezultatów głosowania do sejmików wojewódzkich². Ponad połowa badanych (56%, spadek o 2 punkty w stosunku do grudnia) uznaje podane przez PKW wyniki wyborów do sejmików za wiarygodne. Ich prawdziwość skłonnych jest kwestionować 26% ankietowanych (wzrost o 4 punkty).

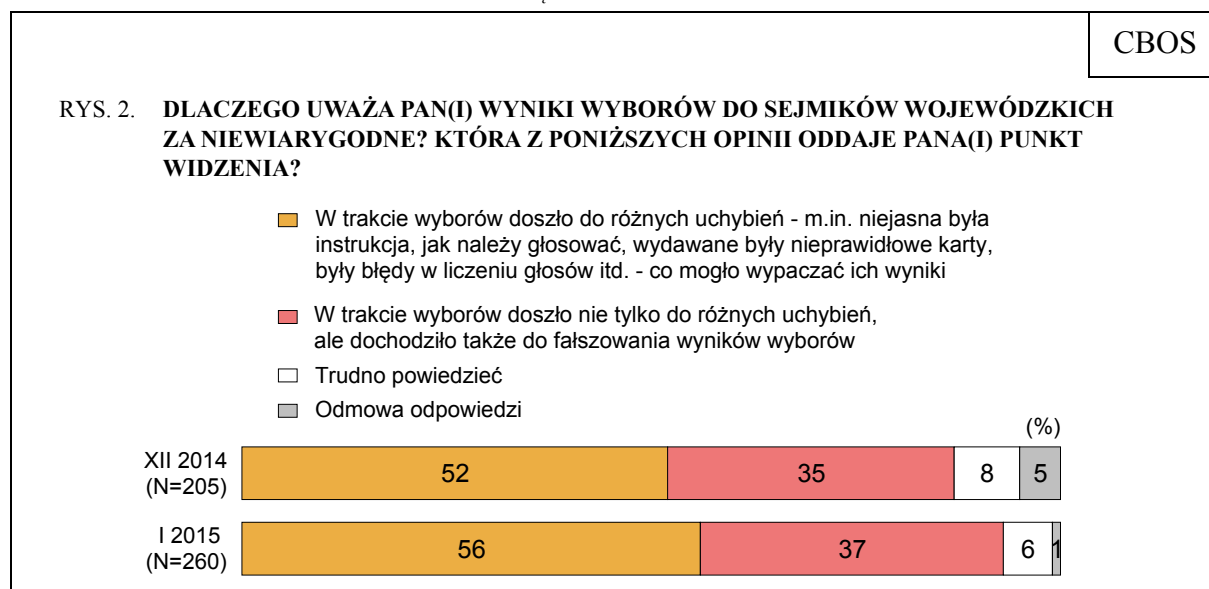

¹ Wyniki analiz dostępne na: <http://jaroslawflis.salon24.pl/627326,efekt-ksiazeczki-pierwsza-strona-demokracji>

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (296) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganymi komputerowo (CAPI) w dniach 8–14 stycznia 2015 roku na liczącej 1005 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Większość osób podważających wiarygodność rezultatów wyborów do sejmików wojewódzkich (56%) uważa, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, które mogły zniekształcić ich wyniki. Więcej niż jedna trzecia kwestionujących oficjalne dane (37%) jest przekonana, że podczas wyborów dochodziło nie tylko do nieprawidłowości, ale także do fałszerstw wyborczych.

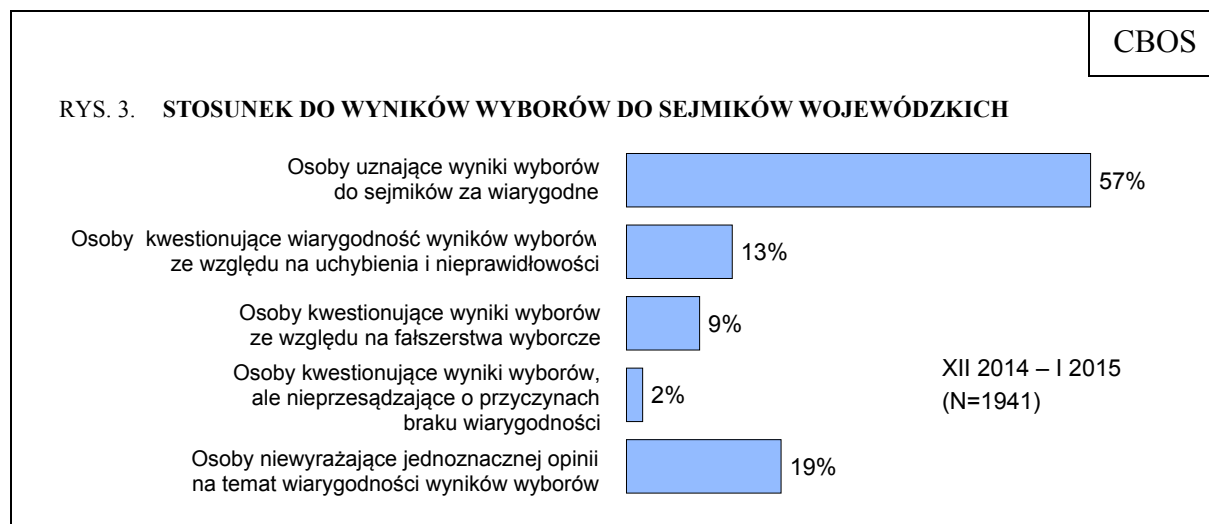
ODPOWIEDZI OSÓB KWESTIONUJĄCYCH WYNIKI WYBORÓW PODANE PRZEZ PKW

Zaufanie do procedur wyborczych ma w systemie demokratycznym znaczenie fundamentalne. Przekonanie, że wynik wyborów nie odzwierciedla woli głosujących, oznacza podważanie funkcjonowania podstawowych mechanizmów demokratycznych i – w konsekwencji – może prowadzić do delegitymizacji władzy i destabilizacji państwa. Stąd też, z jednej strony, nerwowe reakcje części polityków i publicystów na głosy kwestionujące wiarygodność rezultatów wyborów do sejmików wojewódzkich, a z drugiej – prezydencki projekt nowelizacji kodeksu wyborczego, wprowadzający zmiany mające w przyszłości ograniczyć możliwość wystąpienia nieprawidłowości w trakcie procesu wyborczego i zniekształcenia ich wyników.

Aby przekonać się, kim są osoby mające zaufanie do podanych przez PKW wyników wyborów do sejmików, a kto je kwestionuje, zagregowaliśmy dane z dwóch ostatnich miesięcy i podzieliliśmy respondentów na pięć grup ze względu na ich stosunek do rezultatów ostatnich wyborów. Największa część badanych (57%) to oczywiście ci, którzy uznają wiarygodność wyników wyborów do sejmików wojewódzkich. Osoby podważające prawdziwość oficjalnych danych ze względu na uchybienia i nieprawidłowości w trakcie

wyborów stanowią 13% ogółu. Respondenci przekonani, że doszło do fałszerstw wyborczych, są nieco mniej liczni (9% ogółu). Pozostali to przede wszystkim ci, którzy nie mają zdania na temat wiarygodności wyników wyborów (bądź – zdecydowanie rzadziej – nie chcą go ujawniać).

Stosunkowo najczęściej zaufanie do wyników wyborów mają osoby w wieku od 35 do 44 lat (65%), mieszkańcy dużych miast (67%), badani z wyższym wykształceniem (69%), respondenci względnie dobrze sytuowani – o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł (70%), dobrze oceniający warunki materialne swojego gospodarstwa domowego (66%). W grupach społeczno-zawodowych są to: kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (75%), właściciele firm (70%), pracownicy administracyjno-biurowi (68%) oraz średni personel, technicy (65%).

Rezultaty wyborów najczęściej budzą zastrzeżenia wśród ludzi młodych – od 18 do 24 roku życia (ogółem 31%), uczniów i studentów (32%), badanych z wykształceniem podstawowym (32%), źle oceniających swoją sytuację materialną (30%). W grupach społeczno-zawodowych wiarygodność oficjalnych wyników wyborów do sejmików najczęściej kwestionują robotnicy niewykwalifikowani (31%).

Stosunek do wyników wyborów do sejmików wojewódzkich najbardziej różnicuje orientacja światopoglądowa badanych, przede wszystkim ich poglądy polityczne, ale w pewnym stopniu także religijność. Respondenci o orientacji lewicowej lub centrowej częściej niż przeciętnie uznają ich wyniki za wiarygodne (odpowiednio: 71% i 65% z nich). Najrzadziej o wiarygodności wyników wyborów przekonane są osoby indyferentne politycznie, niemające określonych poglądów politycznych (44%). Skłonne są one jednak

nie tyle kwestionować prawdziwość danych PKW (ogółem 23%), ile po prostu często nie mają wyrobionej opinii na temat ich wiarygodności (33%). Oficjalne dane częściej niż przeciętnie podważają natomiast badani identyfikujący się z prawicą (ogółem 35% z nich, w tym 14% jest przekonanych, że dochodziło do fałszerstw wyborczych). Prawdziwość wyników wyborów do sejmików szczególnie często kwestionują osoby, które można określić jako najbardziej religijne, uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Jest to spośród analizowanych grup jedyna, w której odsetek osób podważających dane PKW (ogółem 42%) dorównuje odsetkowi mających do nich zaufanie (41%). Co więcej, osoby praktykujące kilka razy w tygodniu zdecydowanie częściej niż inne są przekonane, że podczas wyborów dochodziło do fałszowania głosów (uważa tak 24% z nich).

Najważniejsze znaczenie w tej kwestii mają preferencje partyjne badanych.

Tabela 1

Elektoraty z wyborów do sejmików wojewódzkich	Stosunek do wyników wyborów do sejmików wojewódzkich				
	osoby uznające wyniki wyborów do sejmików za wiarygodne	osoby kwestionujące wiarygodność wyników wyborów ze względu na uchybienia i nieprawidłowości	osoby kwestionujące wyniki wyborów ze względu na fałszerstwa wyborcze	osoby kwestionujące wyniki wyborów, ale nieprzesądzające o przyczynach braku wiarygodności	osoby niewyrażające jednoznacznej opinii na temat wiarygodności wyników wyborów
	w procentach				
KW Platforma Obywatelska RP	88	2	2	1	7
KKW SLD Lewica Razem	88	3	0	5	5
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	66	11	1	2	20
KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke*	41	22	30	0	7
KW Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	38	26	19	1	16
Nie pamiętam	58	7	5	2	28
Odmowa odpowiedzi	59	12	2	2	25

* Dane dotyczące tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę jego zwolenników w badanej próbie

W prawdziwość danych PKW w zdecydowanej większości wierzą osoby, które w wyborach do sejmików oddały swój głos na PO i SLD Lewica Razem. Za wiarygodne uznaje je także większość wyborców PSL. Ambivalentni w ocenach są wyborcy PiS i Nowej Prawicy Janusza Korwin-Mikkego, przy czym w obu elektoratach więcej jest osób podważających wiarygodność oficjalnych danych (ogółem odpowiednio: 46% i 52%)

niż deklarujących do nich zaufanie (odpowiednio: 38% i 41%). Co piąty wyborca PiS (19%) i blisko co trzeci głosujący na Nową Prawicę (30%) uważa, że w trakcie wyborów dochodziło do fałszerstw.

Jeśliby uwzględnić jednocześnie wszystkie omawiane cechy i charakterystyki badanych (społeczno-demograficzne i ideowo-polityczne)³, to okazuje się, że w prawdziwość oficjalnych wyników wyborów do sejmików wojewódzkich najczęściej wierzą osoby, które poparły w nich komitety wyborcze PO i SLD Lewica Razem (ogółem 88%). Kwestionują je natomiast przede wszystkim wyborcy Nowej Prawicy oraz PiS, którzy deklarują jednocześnie prawicowe poglądy polityczne i mieszkają w miastach średniej wielkości lub dużych (70%), przy czym 40% z nich uważa, że wyniki wyborów zostały sfalszowane, a 30% jest zdania, że uchybienia i nieprawidłowości spowodowały ich zniekształcenie.

ZADOWOLENIE Z FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI W POLSCE

Opinie o wiarygodności wyników wyborów do sejmików wojewódzkich są ściśle związane z zadowoleniem z funkcjonowania systemu demokratycznego w Polsce.

Badania realizowane przez nas w pierwszej połowie 2014 roku wskazywały na rekordowo duże – w stosunku do wcześniejszych badań, prowadzonych od 1993 roku – zadowolenie ze sposobu działania demokracji w Polsce. Połowa respondentów dobrze oceniała wówczas funkcjonowanie systemu demokratycznego w naszym kraju. Niezadowolonych było mniej więcej dwie piąte ankietowanych. Wcześniej tylko dwukrotnie w ponaddwudziestoletniej historii naszych badań zdarzyło się, że więcej osób deklarowało zadowolenie niż niezadowolenie z działania demokracji w Polsce (po wyborach parlamentarnych w 2007 roku i przed wyborami w 2011 roku). Poprawę ocen funkcjonowania demokracji w naszym kraju w 2014 roku można tłumaczyć konsolidacją różnych środowisk politycznych i społecznych wobec konfliktu na Ukrainie oraz zmianą perspektywy oceny sytuacji w Polsce związanej z wydarzeniami u naszych wschodnich sąsiadów.

W porównaniu z poprzednim pomiarem, z czerwca 2014 roku, zadowolenie z funkcjonowania demokracji w naszym kraju jest istotnie mniejsze. Obecnie stan polskiej demokracji dobrze ocenia 41% badanych (od czerwca spadek o 9 punktów), natomiast źle – 50% (wzrost o 11 punktów).

³ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

Tabela 2

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce	Wskazania respondentów według terminów badań																															
	1993	1995		1996	1997	1998	1999		2000		2001	2002	2003		2004		2005		2006		2007		2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015	
	XI	V	X	XI	X	V	III	XII	IV	X	XI	III	III	VII	V	XI	IX/X	XI	II	XI	IV	V	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	I
	w procentach																															
Zadowoleni	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34	40	30	31	32	46	43	42	43	45	47	35	49	50	41
Niezadowoleni	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56	46	58	59	54	42	47	49	50	41	47	58	41	39	50
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10	14	12	10	14	12	10	9	7	14	6	7	10	11	9

Trudno powiedzieć, czy i w jakim stopniu do spadku zadowolenia z funkcjonowania mechanizmów demokratycznych w Polsce przyczyniły się kontrowersje wokół ostatnich wyborów. Niemniej jednak, jak wspomniano, ocena polskiej demokracji wiąże się istotnie z opiniami o wiarygodności wyników wyborów do sejmików wojewódzkich. Ponad połowa osób mających zaufanie do oficjalnych wyników wyborów jest zadowolona ze sposobu, w jaki funkcjonuje w Polsce system demokratyczny, podczas gdy trzy czwarte tych, które kwestionują ich prawdziwość, krytycznie ocenia jakość polskiej demokracji.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce		
	zadowoleni	niezadowoleni	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	58	38	4
Nie	18	75	7
Trudno powiedzieć	21	55	24

Spośród cech społeczno-demograficznych największy wpływ na zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce ma wykształcenie ankietowanych i ich sytuacja bytowa. Dobrym ocenom polskiej demokracji sprzyja wyższy status społeczno-ekonomiczny: wyższe wykształcenie, względnie wysokie dochody *per capita* oraz dobre oceny materialnych warunków gospodarstwa domowego. Mniejsze znaczenie mają poglądy polityczne badanych. Generalnie więcej zadowolonych z funkcjonowania systemu demokratycznego w naszym kraju jest wśród osób o określonej orientacji politycznej (45%) niż wśród indyferentnych politycznie (29%). Ponadto stan polskiej demokracji lepiej oceniają ankietowani o poglądach lewicowych (47%) lub centrowych (49%) niż identyfikujący się z prawicą (39%). Różnice te nabierają ostrości w elektoratach partyjnych. Zadowolenie ze sposobu działania demokracji w Polsce wyraża zdecydowana większość wyborców PO z ostatnich wyborów. Znacznie mniej zadowoleni z jakości polskiej demokracji są wyborcy PSL i SLD Lewica Razem, wśród których rozkład ocen układa się podobnie jak w całej populacji. Zdecydowanie najgorzej funkcjonowanie demokracji w naszym kraju oceniają wyborcy PiS.

Tabela 4

Elektoraty z wyborów do sejmików wojewódzkich	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce		
	zadowoleni	niezadowoleni	Trudno powiedzieć
	w procentach		
KW Platforma Obywatelska RP	76	20	4
KKW SLD Lewica Razem*	44	56	0
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	41	50	9
KW Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	24	70	6
Nie pamiętam	36	47	17

* Dane dotyczące tego ugrupowania należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę jego zwolenników w badanej próbie

Mimo upływu czasu nie maleje odsetek osób kwestionujących wiarygodność wyników wyborów do sejmików wojewódzkich. Większość z nich nie wierzy w fałszowanie wyników wyborów, ale uważa, że uchybienia i nieprawidłowości w trakcie wyborów mogły zniekształcić ich rezultaty. Zastrzeżenia do oficjalnych danych mają przede wszystkim wyborcy Nowej Prawicy Janusza Korwin-Mikkego oraz PiS. Ocena wiarygodności wyników ostatnich wyborów wiąże się z zadowoleniem ze sposobu funkcjonowania systemu demokratycznego w Polsce. Z pewnością nie ma ona decydującego znaczenia dla postrzegania jakości polskiej demokracji, może jednak utrwać jej krytyczne oceny. Po ubiegłorocznych rekordowo dobrych ocenach działania demokracji w naszym kraju, w tym roku opinie na ten temat uległy pogorszeniu.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Stosunek do wyników wyborów do sejmików wojewódzkich					Liczba osób
		Osoby uznające wyniki wyborów do sejmików za wiarygodne	Osoby kwestionujące wiarygodność wyników wyborów ze względu na uchybienia i nieprawidłowości	Osoby kwestionujące wyniki wyborów ze względu na fałszerstwa wyborcze	Osoby kwestionujące wyniki wyborów, ale nieprzesądzające o przyczynach braku wiarygodności	Osoby niewyrażające jednoznacznej opinii na temat wiarygodności wyników wyborów	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		57	13	9	2	19	1941
Płeć	Mężczyźni	57	15	9	2	17	938
	Kobiety	57	11	9	2	20	1003
Wiek	18-24 lata	53	14	13	4	17	218
	25-34	61	12	9	3	15	386
	35-44	65	10	5	2	18	341
	45-54	58	13	6	3	20	302
	55-64	57	14	9	2	18	342
	65 lat i więcej	48	14	11	3	25	351
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	14	7	2	23	771
	Miasto do 19 999	56	11	10	3	21	289
	20 000 - 99 999	57	14	9	2	18	365
	100 000 - 499 999	56	12	11	4	17	319
	500 000 i więcej mieszk.	67	11	13	1	8	197
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	42	16	11	5	26	402
	Zasadnicze zawodowe	50	14	10	2	24	475
	Średnie	63	13	7	2	15	598
	Wyższe	69	10	8	1	12	466
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	75	8	7		10	188
	Średni personel, technicy	65	8	11	4	11	79
	Pracownicy adm.-biurowi	68	12	6	3	11	145
	Pracownicy usług	62	11	7	1	19	118
	Robotnicy wykwalifikowani	56	16	6	3	20	214
	Robotnicy niewykwalifik.	45	20	8	3	24	78
	Rolnicy	54	13	6	2	25	78
	Pracujący na własny rach.	70	9	6	1	15	84
	Bezrobotni	53	9	9	4	25	169
	Emeryci	50	14	11	2	24	423
	Renciści	48	11	10	3	28	113
	Uczniowie i studenci	58	16	12	4	10	140
	Gospodynie domowe i inni	47	18	12	2	20	111
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	10	7	3	12	251
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	65	12	5	4	13	177
	sekt. pryw. poza rolnict.	63	12	7	1	17	486
	prywatnym gosp. rolnym	50	16	5	2	27	77
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	11	10	2	27	218
	501-750	60	13	8	4	17	189
	751-1000	54	17	10	3	16	279
	1001-1500	52	17	11	2	18	335
	Powyżej 1500 zł	70	10	8	2	10	415
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	11	15	4	32	212
	Średnie	53	15	9	2	21	815
	Dobre	66	12	7	2	14	913
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	41	15	24	3	18	83
	Raz w tygodniu	55	14	8	2	20	898
	1-2 razy w miesiącu	62	9	8	2	19	313
	Kilka razy w roku	61	13	6	3	17	422
	W ogóle nie uczestniczy	61	13	9	2	15	209
Poglądy polityczne	Lewica	71	8	5	1	15	274
	Centrum	65	11	6	2	17	600
	Prawica	54	19	14	2	12	586
	Trudno powiedzieć	44	11	8	4	33	481

Tabela 2

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?			Liczba osób
		Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		41	50	9	1003
Płeć	Mężczyźni	40	53	7	485
	Kobiety	42	48	10	517
Wiek	18-24 lata	42	44	14	113
	25-34	45	49	5	200
	35-44	47	48	6	176
	45-54	33	57	10	155
	55-64	42	51	7	176
	65 lat i więcej	35	52	13	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	36	54	10	398
	Miasto do 19 999	38	52	9	150
	20 000 - 99 999	40	51	9	190
	100 000 - 499 999	48	43	9	160
	500 000 i więcej mieszk.	52	47	1	104
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	31	53	16	208
	Zasadnicze zawodowe	33	58	10	244
	Średnie	41	53	7	309
	Wyższe	57	38	4	242
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	58	39	3	98
	Średni personel, technicy	48	48	4	35
	Pracownicy adm.-biurowi	56	41	4	74
	Pracownicy usług	34	56	11	67
	Robotnicy wykwalifikowani	41	52	7	116
	Robotnicy niewykwalifik.	37	58	5	43
	Rolnicy	27	59	13	37
	Pracujący na własny rach.	32	55	13	42
	Bezrobotni	39	52	8	92
	Emeryci	37	53	11	215
	Renciści	33	54	14	59
	Uczniowie i studenci	48	43	9	70
	Gospodynie domowe i inni	31	55	13	54
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	46	6	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	47	47	7	95
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	50	6	259
	prywatnym gosp. rolnym	28	53	19	36
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	29	60	11	122
	501-750	36	52	12	99
	751-1000	33	60	7	135
	1001-1500	44	51	4	186
	Powyżej 1500 zł	57	39	3	221
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	70	13	105
	Średnie	37	54	9	439
	Dobre	50	43	8	459
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	60	8	44
	Raz w tygodniu	43	48	8	465
	1-2 razy w miesiącu	40	52	8	153
	Kilka razy w roku	39	52	8	217
	W ogóle nie uczestniczy	39	52	9	118
Poglądy polityczne	Lewica	47	47	6	148
	Centrum	49	46	6	312
	Prawica	39	55	6	300
	Trudno powiedzieć	29	53	18	242